

Offentliggjort første gang i *Grundtvigs Værker* version 1.2, maj 2013

Indledningen er redigeret af Johnny Kondrup og Vibeke A. Pedersen
Tilsyn ved dr.phil. Flemming Lundgreen-Nielsen

Denne pdf er en læseversion af værkets indledning. Værket findes digitalt med punktkommentarer, tekstredigering og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2024

Indledning til

“I Anledning af mit Syns Mistydning”

ved Holger Berg

Indhold

- 1 Karakteristik
- 2 Dons' anmeldelse
- 3 Grundtvigs replik
- 4 Venskabelige diskussioner
- 5 Metriske oplysninger
- 6 Anvendt litteratur
- 7 Anvendt webside

1 Karakteristik

I et brev af 4. juni 1808 til vennen P.N. Skovgaard så Grundtvig tilbage på sine værker fra det forgangne halvår. Her nævnte han sit læsedrama *Maskeradballet 1808*, “om hvis Betydning jeg nu i [Nyeste] Skild.[erie af Kjøbenhavn] maa slaes med en af mine terminologistærke Beundrere”. Denne meningsudveksling med anmelderen, Povel Dons, skulle forløbe mildere end den netop overståede “skarp[e] Strid” i samme tidsskrift med den “lille Odenser Rask” (Breve 1 1924, s. 16). I det følgende skal de punkter i anmeldelsen udpeges, som Grundtvig gik i rette med. Hans replik til Dons er ganske kompliceret, og blandt de mange hentydninger omtales kun de centrale. Til sidst skitseres forholdet mellem Dons, Grundtvig og deres fælles ven, Christian Molbech.

2 Dons' anmeldelse

Povel Dons fik den 28. maj 1808 trykt en anmeldelse på vers: “Til Hr. N. F. S.

Grundtvig i Anledning af hans Digt: *Maskeradballet i Danmark 1808* ” (genoptrykt i Køster 1875, s. 55-57; se faksimilerne af anmeldelsens [første og anden side](#)). Dons roste Grundtvigs indlevelse i Nordens oldtid og istemte kritikken af sydlandsk luksus (se [afsnittet om tarvelighed i indledningen til Maskeradballet 1808](#)). Samtidig afviste Dons læsedramaets dystre stemning og besvor i stedet positive natursymboler og nordiske helte: Nordstjernen beviste “At Norden rokkes kan, men aldrig segne” (afsnit 3, vers 4), end ikke efter katastroferne i efteråret 1807. Derpå blev overgangen fra denne “Nordens Vinternat” til “Vaarens friske Løv” beskrevet (afsnit 5, hhv. vers 1 og 5); baggrunden var de norske sejre over svenske styrker i april 1808. Alfader indgød sine børn kamplyst, og de besejrede både fjenden på slagmarken og den sydlandske luksus. Sluttelig skuede Dons ud på det fremtidige Danmark som en kristen idyl, og han opfordrede Grundtvig til at skrive sange, der kunne forny heltemodet fra “den svundne Tid” (afsnit 9, vers 4).

3 Grundtvigs replik

Grundtvigs replik til anmeldelsen fulgte tre hæfter senere, den 7. juni. Mottoet og de ni korte strofer knytter an til motiver i Dons' digt og henviser til tre centrale norrøne tekster. Disse henvisninger skulle underbygge den anfægtede dystre stemning. Replikken er dermed præget af Grundtvigs igangværende arbejde med bogen om *Nordens Mytologi* (1808). Bogen søger at se mytologien som et skæbnedrama og fremdrager dramaets episke linje og centrale figurer (se Lundgreen-Nielsen 1980, s. 270). Grundtvigs replik knytter især an til de roller, som verdenstræet Yggdrasil og dødsdragen Nidhug spiller i dramaets sidste stadier.

Mottoet fra *Grímnismál* (da. *Grimners Sang*) introducerer replikkens figurer og advarer mod overdreven optimisme, idet den beskriver nedbrydende kræfter. De følgende tre strofer går ind på Dons' opfordring til Grundtvig om som skjald at vække det oldnordiske heltemod “af sin Grav” (Dons 1808, afsnit 7, vers 13). I strofe 1 forsikrer Grundtvig, at hans stykke var skrevet i denne hensigt, og i strofe 2, vers 2 nævnes “den Aand, / Der slumrede i Fortids Grav”. Denne formulering raffineres dog i strofe 3 med henvisningen til *Balders Draumar* (da. *Vegtams Kvæde* eller *Balders Drømme*). I dette digt fra den ældre Edda rider Odin til Hel for at få opklaret Balders dystre, men dunkle drømmesyn. Odin vækker en død vølv fra graven, og hun oplyser ham om Balders kommende død. Allusionen til *Balders Draumar* tjener flere formål. For det første knytter Grundtvig an til den rette (og falske mis)tydning af hans eget syn (jf. replikkens titel og undertitlen på *Maskeradballet i Danmark 1808. Et Syn*). For det andet kan Grundtvig betone, at han ikke besidder Odins evne til ved tryllesang at opvække en afdød ånd. For det tredje omhandler vølvens drømmetydning det hændelsesforløb, der fører fra Balders død og videre frem til Ragnarok. Disse hændelser væves nu ind i digtets anden halvdel.

Såvel i replikken som i bogen *Nordens Mytologi* aktualiserede Grundtvig mytologien på truende vis (Auken 2005, s. 153-158). Hans truende tolkning adskilte sig fra det udbredte ønske blandt danske lærde om at overvinde nutidens svaghed ved at besinde sig på nordisk oldtid (se [afsnittet om Grundtvigs læsning af Johann Gottlieb Fichte i indledningen til Maskeradballet 1808](#)). Dons udtrykte dette ønske med følgende

analogi: “Dit Old i Kraft ei ligner Egens Sommerløv, / Men mere, ak! en Vinters runkne Straae” (Dons 1808, afsnit 4, vers 2-3). “Dit Old” henviser her til fremstillingen af nordisk oldtid i *Maskeradeballet 1808*.

I strofe 4 og 5 bibeholdt Grundtvig egetræet som motiv, og han benytter også træet i en sammenligning. Denne har dog et truende budskab: en ny eg er ganske vist ved at vokse frem, mens Nordens gamle eg er i fare for at falde. Relevansen for nutiden understreges af skiftet fra de forskellige præteritumformer til præsens, som til slut afløses af blik frem mod mulige scenarier. Den gamle og den nye eg kan meget vel hentyde til den hedenske oldtid og den kristne nutid. Inspirationen er i så fald Oehlenschlägers drama *Hakon Jarl hin Rige* (1807).

Læs mere

Her omtales den hedenske hovedperson Hakon Jarl i 1. akt som “en knudret Eeg”. Hans modstander Olaf Tryggvesøn træder ind på scenen i 3. akt og planter sit kristne banner i Norges fjeld med følgende ønske: “som en [...] Steneeg / Skal Træet brede sine stærke Grene / ud over Fædrelandet [...]” (Oehlenschläger 1807, s. 242, 326; Oehlenschläger 1928, s. 233, 307).

I slutningen af digtet indføres et tredje norrønt digt *Voluspá* (da. *Vølvens Spådom*), der blandt andet beskriver verdens tilintetgørelse og genfødsel. Grundtvig drager paralleller mellem Nordens eg og asken Yggdrasil, navnlig askens tilstand i tiden før Ragnarok. Derved fører han dramaet fra den nordiske mytologi op til sin samtid. *Voluspá* beskriver i strofe 47 Yggdrasils skælven, og i strofe 63 optræder det nye træ. Dødsdragen Nidhug forlader dødsriget og går i det sidste vers – som det sidste uhyre – til angreb (strofe 38-39 og 66 i *Vølvens Spådom* 2001).

Digtets stemning og det norrøne tekstgrundlag er klarere end motivernes betydning for samtiden. I et ikke bevaret udkast stod der i strofe 9, vers 1: “Vil Nidhøg med sin Ormehær”, men “til Trykningen” i 1808 “læmpede og forvanskede jeg det ret mærkelig til det flauue [dvs. flove, matte]: Vil Nidhøg *Luxus* med sin Hær” (*Kvædlinger* 1815, s. 19). Denne formulering fastslog mere entydigt, at fjenden var trangen til luksus. Den etiske tolkning mindskede ikke kampens betydning for Grundtvig, men digtet blev dermed mindre anstødeligt i censurens og publikums øjne.

Den oprindelige formulering “Nidhøg med sin Ormehær” var åben for en politisk tolkning af figurerne i digtets anden halvdel, og denne tolkning antydede risikoen for et dansk-norsk nederlag: digtere forbandt ofte egetræet med fædrelandet (Adriansen 2 2003, s. 381-386), og samtidens fjendebillede af briterne stemte overens med de negative skikkelser beskrevet i strofe 6-9. Løgnagtige og listige som Loke (se strofe 6) ophidsede briterne i februar 1808 den svenske konge til at føre krig mod Danmark-Norge. Fra september til slutningen af oktober 1807 havde briterne holdt Sjælland besat (se strofe 9), og risikoen for en ny invasion var ikke afværget – trods ankomsten af et franskkledet ekspeditionskorps i marts og de norske sejre i april 1808 (se hhv. “Ørnen” i strofe 7, vers 2 og den tilhørende [punktcommentar](#) samt “Klippens Stene” i

strofe 4, vers 4).

Læs mere

Bekymrede læsere kan nemt have forbundet de to egetræer i strofe 4-5 med mangelen på tømmer egnet til at genopbygge den danske flåde, der var gået tabt efteråret forinden. Pressen roste de private donationer af egetræer, og der blev lovgivet om forkøbsretten til såkaldte flådeegge.

Maskeradballet 1808 og Grundtvigs forsvar for sit læsedrama i denne replik peger altså på problemerne ved at aktualisere apokalypsen fra nordisk mytologi. Truslen måtte tolkes på etisk vis og ikke på et konkret politisk plan. Ragnarok og dets forhold til kristen eskatologi voldte også Grundtvig problemer i den efterfølgende bog om *Nordens Mytologi* (1808, s. 150; Auken 2005, s. 145-153). I politisk sammenhæng nærmede Grundtvig sig i disse måneder i øvrigt den patriotiske hovedstrøm. Han forfattede krigssange i den djærve kampgejst, som Dons efterspurgte: kvadet med titlen *Villemoes* udkom den 26. maj, og den 18. juli fulgte en *Krigssang for Nordmænd*.

4 Venskabelige diskussioner

Indholdet i Dons' anmeldelse kan næppe have overrasket Grundtvig. Han havde i dagene forinden i breve debatteret læsedramaets dystre stemning med sin nye ven, Christian Molbech (se de udaterede udkast, skrevet efter 18. maj, i Grundtvig 1888). Den offentlige meningsudveksling blev begyndelsen til et fortroligt samarbejde med Dons, hvem Grundtvig omtalte som sin "redelige, frimodige og trofaste Ven" (*Kvædlinger* 1815, s. 17). Grundtvig og Dons tilbragte således slutningen af august 1808 sammen i Sorø som gæster hos Molbechs familie (Borup 1954, s. 39-43; Rønning 1908, s. 87, 103 f.).

5 Metriske oplysninger

Mottoet: 1 strofe a 6 vers.

Versemål: norrøniserende gendigtning af forlæggets ljóðaháttur. Grundtvigs første afsnit indledes dog af forlæggets langlinje og hans bogstavrim går ikke over flere kortlinjer.

Betonede stavelser (bogstavrim med halvfed) i vers 1 : **Meer**, **man**, veed; vers 2: **Træng-**, **taal-**; vers 3: **Yg-**, **Ask**; vers 4: **Høit**, **Hjor-**; vers 5: **Trøs-**, **Si-**; vers 6: **Nid-**, **gna-**, **ned-**.

Rimstilling: uden enderim, flere .

Digtet: 9 strofer a 4 vers.

Versemål: jambisk.

Stavelsesantal: 8 9 8 9.

Rimstilling: abab; a ♂, b ♀.

Der anvendes hyppigt indrim og bogstavrim.

6 Anvendt litteratur

- Adriansen, Inge (2003) *Nationale symboler i Det Danske Rige 1830-2000* 1-2, bind 2: *Fra undersåtter til nation*. København.
- Auken, Sune (2005) *Sagas Spejl. Mytologi, historie og kristendom hos N.F.S. Grundtvig*. U.st. (: København).
- Borup, Morten (1954) *Christian Molbech*. København.
- Dons, Povel (1808) "Til Hr. N. F. S. Grundtvig i Anledning af hans Digt: *Maskeradballet i Danmark 1808*" i *Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn* 28. maj, nr. 66, sp. 1039-1041. København.
- Fritzbøger, Bo (1994) *Kulturskoven. Dansk skovbrug fra oldtid til nutid*. København.
- Grundtvig, Nicolai Frederik Severin (1808) *Maskeradballet i Dannemark 1808. Et Syn*. København.
- Grundtvig, Nicolai Frederik Severin (1808) *Nordens Mytologi eller Udsigt over Eddalæren for dannede Mænd der ei selv ere Mytologer*. København.
- Grundtvig, Nicolai Frederik Severin (1888) *Christian Molbech og Nikolai Frederik Severin Grundtvig. En Brevvexling*, samlet af Chr. K. F. Molbech og udgivet af L. Schrøder. København.
- Grundtvig, Nicolai Frederik Severin (1924-1926) *Breve fra og til N.F.S. Grundtvig* 1-2, bind 1: (1807-1820) udg. af Georg Christensen & Stener Grundtvig. København.
- Køster, Kristian (1875) *Til Minde om Povel Dons, Grundtvigs og Ingemanns Ungdoms-Ven. Et efterladt Arbeide* udg. af Ludvig Schrøder. København.
- Lundgreen-Nielsen, Flemming (1980) *Det handlende ord. N.F.S. Grundtvigs digtning, litteraturkritik og poetik 1798-1819* 1-2. København.
- Oehlenschläger, Adam (1807) "Hakon Jarl hin Rige" i *Nordiske Digte*, s. 233-423. København.
- Oehlenschläger, Adam (1926-1930) "Hakon Jarl hin Rige" i *Oehlenschläger. Poetiske Skrifter* 1-5 udg. af Helge Topsøe-Jensen, bind 3 (1928), s. 225-391. København.

- Ræder, Jacob (1845-1852) *Danmarks Krigs- og Politiske Historie, fra Krigens Udbrud 1807 indtil Freden til Jönköping den 10de December 1809* 1-3, bind 2 (1847). København (også tilgængelig digitalt; se Anvendte litListWebsider).
- Rønning, Frederik (1907-1913) *N.F.S. Grundtvig. Et bidrag til skildring af dansk åndsliv i det 19. århundrede* 1-4, bind 2:1 (1908). København.
- *Vølvens spådom* (2001) udg. af Preben Meulengracht Sørensen & Gro Steinsland. København.

7 Anvendt webside

- <http://www.mdz-nbn-resolving.de/urn/resolver.pl?urn=urn:nbn:de:bvb:12-bsb10452229-6> (28. marts 2012)